

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
Специјалистичке струковне студије из управљање ризицима у ванредним
ситуацијама

РИЗИЦИ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА
Специјалистички рад

МЕНТОР:
Др Зоран Драгишић,
Редовни професор

КАНДИДАТ:
Марија Ђорђевић
Број досијеа 17/13

Београд, 2016.године

Ризици организованог криминала

Садржај

Увод	3
1. Појам организованог криминала	6
1.1. Карактеристике организованог криминала.....	14
1.2. Узроци настанка организованог криминала	19
2. Облици испољавања организованог криминалитета.....	21
3. Организовани криминал као безбедносни ризик	28
3.1. Појмовно одређивање савремених изазова, ризика и претњи	28
3.2. Активности организоване криминалне групе које угрожавају безбедност.....	31
3.3. Осврт на најпознатије организоване криминалне групе у свету као субјекте угрожавања безбедности	33
3.4. Појавни облици организованог криминала у Србији	36
3.5. Борба против организованог криминала у Србији.....	43
Закључак.....	46
Литература	48

Ризици организованог криминала

Увод

Опасност коју данас представља организовани криминал је евидентна, с обзиром на то да поприма широке, транснационалне оквири и због тога постаје, поред тероризма, главни безбедносни проблем, изазов и ризик свих савремених друштава. Деловањем организованог криминала угрожавају се људска безбедност и владавина права; постаје све теже обуздати тај феномен и наћи адекватан одговор на њега. Организоване криминалне групе, поред традиционалних, неретко посежу и за новим облицима криминалних активности, при чему угрожавају безбедност на различите начине. Управо због специфичности ових начина угрожавања безбедности, потребно је посветити велику пажњу методама супротстављања организованом криминалу, међу којима, мере превенције предузете од стране свих безбедносних структура, као и њихова међусобна сарадња, благовремено и потпуно информисање, али и репресивне методе, представљају модел којим се стварају основе за ефикаснију контролу овог вида криминалних активности.

Тако, организовани криминалитет је честа тема у научној и стручној литератури, као и на разним скуповима у земљи и иностранству. Експанзија тероризма, корупције, прања новца, кријумчарења дроге и других опасних роба, илегалне трговине децом, људима и људским органима, нови облици насилничког криминалитета, не могу да заобиђу одређене форме организованог криминалитета. То све указује на актуелност ове криминалне појаве са високим степеном друштвене опасности. У том контексту треба посматрати и постојећу криминалну ситуацију код нас коју карактеришу савремени облици општег привредног и еколошког криминалитета, укључујући и присутне облике терористичких делатности.

Организовани криминал је једна од најопаснијих и најсложенијих појава данас у свету уопште. Зато свакој држави прете опасности са две стране, опасност од организованог криминала и од властите неспособности да се обезбеди ефикасан правни оквир за неутралисање последица овог проблема. У настојању да се изнађе најприкладнији

Ризици организованог криминала

одговор пред изазовом организованог криминала дошло је до темељне промене у оријентацији кривичноправног система, како на националном тако и на међународном нивоу. Подручје организованог криминала је у последњих неколико година као савремени феномен пробудило велико истраживачко интересовање у криминолошкој, кривичноправној, кривичнопроцесној и криминалистичкој теорији готово свих држава савременог света.

Циљ овог рада биће да се прикаже феномен организованог криминала као безбедносни ризик. Рад је, поред увода и закључка, састављен од три поглавља, и то:

- појам организованог криминала у којем ће се дати преглед дефиниција и одређења овог термина у домаћој и страној научној литератури, као и његове главне карактеристике;
- врсте организованог криминала у оквиру којег ће бити објашњене врсте организованог криминалитета уз навођење њихових основних својстава и
- организовани криминал и безбедносни ризик где ће бити повезан појам организованог криминалитета и безбедности.

У раду су коришћене:

- научне публикације
- ауторска дела (уџбеници и књиге)
- интернет извори.

Методе истраживања које су коришћене у овом раду су:

- Квалитативна анализа садржаја- упознавање са доступном литературом из ове области што омогућава квалитетно теоријско истраживање са дескриптивном природом постављених истраживачких циљева. Коришћење метода квалитативне анализе пружа могућност потпуног сагледавања ставова различитих аутора који су се бавили овом темом и могућност сагледавања њене суштине.

Ризици организованог криминала

- Метода дескрипције – поступак једноставног описивања чињеница, процеса и предмета у природи и друштву те њихових емпиријских потврђивања односа и веза, али без научног тумачења и објашњавања.
- Метода дескриптивне анализе – поступак научног истраживања рашчлањивањем сложених појмова, судова и закључака на њихове једноставније саставне делове и елементе, кроз описивање свих елемената одређене целине.

Ризици организованог криминала

1. Појам организованог криминала

Израз организовани криминал је први пут употребљену Енглеској почетком 18. века. Изворно значење овог израза садржи кључне одлике овог појма које су му својствене и данас. Појединци удружени у банду, против законитим деловањем стичу материјалну добит у дужем временском периоду, првенствено зато што уживају заштиту престижних појединаца из тренутног режима. Њихово деловање не ограничавају државне границе (транснационалност) и постаје онемогућено оног тренутка када изгубе подршку појединих припадника система политичке власти. Спореге научника и правника у вези са прецизним одређењем (дефинисањем) појма *организовани криминал* може се схватити на следећи начин: одсуство воље или стварна неспособност да се сагледа адекватно овакво друштвено опасно деловање.¹

Тако, постоје многе дефиниције, сличне и различите, што указује на неусаглашеност ставова о томе шта све обухвата садржај појма организованог криминалитета. Основни проблем односи се на прецизност садржаја термина организовани, који може имати више значења. У том смислу, често се под исти појам сврстава и организована криминална група, организовано криминално удружење или организација, па све до типа класичне мафије.

Опште дефиниције организованог криминала су претрпеле обимне развојне промене, и те промене су још увек у току. Прва дефиниција организованог криминала почела се помињати у САД двадесетих година прошлог века, а тек деведесетих година појам организованог криминала се успешно преселио и у Европу. Почетне дефиниције организованог криминала су се углавном оријентисале пре свега у односу на починиоце оних кривичних дела која се могу описати као “организовани криминал”. У тој перспективи, да би нека криминална активност, низ кривичних дела, била одређена као организовани криминал, било би потребно да група починилаца делује заједно чинећи

¹ Мијалковски, М., *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2010, стр. 115.

Ризици организованог криминала

кривична дела током релативно дугог периода, на тај начин фактички формирајући “криминалну организацију”.²

Касније дефиниције су настојале да одреде шта се подразумева подгрупом преступника који чине криминалну организацију, и у почетку су се ауторидефиниција углавном ослањали на критеријуме употребе силе или претње насиљем, на питање о постојању међународне димензије почињених кривичних дела (на пример, елементи планирања, извршења кривичних дела, или последица извршених кривичних дела у више од једне државе), или пак на питање о мотивима који стоје иза тако званих “типичних активности организованог криминала”.³

По једној од најкоректнијих дефиниција „организовани криминал представља добро организовану криминалну организацију, са строгим хијерархијом, дисциплином, одговорношћу, лојалношћу и поделом задатака, чији је циљ остваривање што већег профита и легализација незаконито стечене имовине, захваљујући постигнутој степену друштвеног угледа, било на основу продора у структуре власти или успостављених веза са органима власти, државним органима, легалним пословним привредним субјектима и утицајним политичким партијама и странкама”.⁴

У литератури постоје два доминантна типа схватања организованог криминала. Према првом схватању, при дефинисању организованог криминала примарни елемент је криминална организација, односно структура криминалне групе, док су криминалне активности секундарни елементи. На пример, у Сједињеним Америчким Државама је организовано криминално предузеће са организованом структуром, у Немачкој организовани криминал дефинишу као “пословне структуре” и слично. По другом схватању, за постојање организованог криминала опредељујућа је врста активности, коју предузима криминална група. Тако нпр. неке земље (Холандија, Пољска, Словенија, итд.)

² Фатић, А., Основни аспекти борбе против организованог криминала на Балкану, *Међународна политика*, 1-2, 2005, стр. 72.

³ Исто.

⁴ Бошковић, М., *Криминалистичка методика* 2, Полицијска академија, Београд, 1996, стр.391.

Ризици организованог криминала

користе разне дефиниције организованог криминала, при чему карактеристике криминалних активности имају примарни значај.⁵

Организовани криминалитет би се могао дефинисати као врста имовинског криминалитета, а карактерише га постојање криминалне организације која обавља континуирану привредну делатност, користећи при том насиље и корупцију носилаца власти.⁶

Мићо Бошковић сматра да „организовани криминал представља једну добру организовану криминалну организацију, са строгим хијерархијом, дисциплином, одговорношћу, лојалношћу и поделом задатака, чији је циљ остваривање што већег профита и легализација незаконито стечене имовине, захваљујући постигнутом степену друштвеног угледа, било на основу продора у структуре власти или успостављених веза са органима власти, државним органима, легалним пословним привредним субјектима и утицајним политиким партијама и странкама.“⁷

Ако говоримо о дефиницијама организованог криминала у страној литератури, и оне се међусобно разликују од аутора до аутора. У даљем тексту навешћемо неке од најзначајнијих.

Према М.А. Елиоту организовани криминалитет у свом садржају, поред организованости, планирања, поделе задатака, дисциплине и одговорности унутар криминалне организације чији је циљ остваривање добити и профита, обухвата и одређену везу са државом и појединим њеним органима, у виду сарадње органа који примењују закон са онима који га не поштују и желе да га изиграју.⁸

⁵ Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013, стр. 42.

⁶ Игњатовић Ђ., Шкулић М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 28.

⁷ Бошковић М., *Организовани криминалитет. део 1, криминолошки и криминалистички аспекти*, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 9.

⁸ Према: Плазинић, С., *Појам и делатности организованог криминалитета*, Факултет политичких наука, Београд, 2004, стр. 4.

Ризици организованог криминала

Овај аутор сматра да је организовани преступ смишљен друштвени поремећај у коме група која има овлашћење да примени закон, сарађује у гажењу закона. У вези с тим, овај аутор наводи да се под организованим преступом у ствари подразумева узајамни договор професионалних преступника да се на различите начине помажу. При томе, посебно се мисли на прећутне споразуме који се закључују између професионалних преступника и других службеника који се старају о примени закона, а да би се ови први заштитили од хапшења и кажњавања.⁹

Џеј С. Албанесе дефинише организовани криминал тако што је проширио резултате Хаганове анализе, узимањем у обзир гледишта неколико аутора у вези дефинисања организованог криминала, заснованим на укључивању једанаест различитих аспеката организованог криминала. Установио је опште слагање свих истраживача који су закупљени проблемом организованог криминала, усредсређено на његова четири примарна елемента и сматра да би дефиниција организованог криминала, заснована на консензусу аутора, требало да гласи: "Организовани криминал је трајни криминални подухват који се рационално обавља ради профита од нелегалних активности. Његово трајно постојање одржава се коришћењем силе, претњама, контролом монопола, и/или корумпирањем јавних званичника".¹⁰

Интересантно је истаћи податак да Председничка комисија САД није успела да понуди дефиницију организованог криминалитета, већ је само описала одређене карактеристичне криминалне групе, истакла њихову заштиту и подршку од релевантних чинилаца. Ова Комисија је у ствари организовани криминал представила кроз 11 различитих група:

- Коза-ностра,
- гангови мотоциклиста ван закона,
- затворски гангови,

⁹ Исто.

¹⁰ Према: Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013, стр. 25-26.

Ризици организованог криминала

- тријаде и тонге (Кинези),
- вијетнамски гангови,
- јакуза (Јапанци),
- маријелити (Кубанци),
- колумбијски кокаински прстенови,
- ирски организовани криминал,
- руски организовани криминал,
- канадски организовани криминал.¹¹

Као један од главних циљева о положају организованог криминала на нивоу Европске Уније је утврђивање тенденције у међународном организованом криминалу у коју сврху је и постигнута сагласност о спискуједанаест карактеристика (од чега су четири обавезне, а седам факултативне) за идентификацију организованог криминала:

- учествовање више од два лица,
- свако има своју одређену улогу,
- деловање у дужем или неодређеном периоду,
- коришћење неких облика дисциплине и контроле,
- осумњичени су за тежа кривична дела,
- делују на међународном нивоу,
- коришћење насиља или других средстава застрашивања,

¹¹ Albanese, J.S., The causes organized crime, *Jurnal of Conteporary Criminal Justice*, Thousand, Oaks, 2000, стр. 213.

Ризици организованог криминала

- коришћење трговинских структура или структура сличних пословним
- умешаност у прање новца,
- утицање на политику, медије, јавну управу, правосудне органе или
- привреду, и
- тежња за профитом и моћи.¹²

Уједињене нације су покушале да дођу до глобално прихватљивих детерминанти организованог криминала у Конвенцији Уједињених нација против транснационалног организованог криминала која је усвојена у Палерму 2000. године, а који се односи на тежа кривична дела, корупцију, "прање новца" и ометање правосуђа, под условом да је у питању транснационално кривично дело по природи и да укључује организовану криминалну групу, која према дефиницији садржаној у Конвенцији (члан 2.) гласи:

- злочиначка организација је организована група, која постоји неко време, од најмање три лица која делују заједнички с циљем да почине једно или више озбиљних кривичних дела како би директно или индиректно остварила материјалну корист;
- тешки облик кривичног дела је радња која представља кривично дело за које се може изрећи највиша казна затвора у трајању од најмање четири године или тежа казна; и
- организована група означава групу која није случајно формирана ради непосредног извршења кривичног дела и чији чланови не морају имати прецизно дефинисане улоге, нити континуитет чланства, ни развијену организацију.¹³

Савет Европе, у *Препоруци кључних принципа за борбу против организованог криминала*, организовани криминал дефинише као нелегалне активности које изводе структурисане групе од три или више чланова, које постоје дужи период и имају циљ који се огледа у спровођењу озбиљних криминалних активности (тешких злочина), кроз

¹² Бошковић, М., Облици организованог криминалитета у нашем кривичном законодавству, *Безбедност*, 2003, стр. 5.

¹³ United Nation Convention against Transnational Organized Crime, Palermo, Italy 12–15 December 2000.

Ризици организованог криминала

планиране акције, коришћењем застрашивања, насиља, корупције или других средстава ради добијања, директно или индиректно, финансијске или друге материјалне користи.¹⁴

Што се тиче домаће литературе, и ту постоји мноштво различитих одређења појма организовани криминал које сведоче о тешкоћама у погледу дефинисања овог термина. Неретко се код наших аутора дешава да се организовани криминал одређује као појава која је нужно у вези са државом. Другим речима, да би се манифестовао организовани криминал неопходна је његова веза са државом и њеним органима.

Један од таквих аутора је и професор Ђорђе Игњатовић. По њему, организовани криминалитет дефинише као врсту имовинског криминалитета, који карактерише постојање криминалне организације која обавља континуирану привредну делатност користећи при том насиље и корупцију носилаца власти.

Овај аутор заступа мишљење да постоји шира и ужа дефиниција организованог криминалитета. О организованом криминалитету у ширем смислу може се говорити увек када одређене криминалне делатности обавља група људи. У ужем смислу, организовани криминалитет поред постојања групе криминалаца, подразумева још неке услове и то:

- постојање, чвршће или еластичније, криминалнеорганизације са јасном поделом посла између чланова,
- организовање континуиране привредне (легалне и нелегалне) делатности усмерена стицање профита,
- употреба (или претња) насиља као средства запостизање циљева,
- контакти са полицијом, правосуђем и извршном влашћу засноване на њиховом корумпирању, ради обезбеђења политичког имунитета од кривичног гоњења.¹⁵

¹⁴ Према: Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013, стр. 29.

¹⁵ Игњатовић, Ђ., *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1988, стр. 25

Ризици организованог криминала

Мићо Бошковић закључује да садржај појма организованог криминалитета обухвата организовано криминално деловање са циљем прибављања противправне имовинске користи и остваривања профита, али исто тако под овим појмом подразумева и оне облике организованог криминалног деловања где је криминална организација успела да успостави одређене везе са државом и њеним органима. Управо успостављена криминална веза са државом и њеним органима даје посебно квалитетан садржај таквој криминалној организацији, јер таква веза организовано криминалитету омогућава бољу заштиту илегалне и вршење легалне делатности, одређене концесије, остваривање значајног профита, што ствара услове да поједини његови шефови испоље интересовање и настоје да уђу у неке структуре политичке власти.¹⁶

Владимир Водинелић доводи у везу организовани криминалитет са појединим државним органима, привредним и финансијским структурама већег значаја и јачег утицаја у пословном свету.¹⁷

Милан Милутиновић сматра да се криминалитет испољава у појединачном понашању, које је инкриминисано у позитивном законодавству. То су конкретно извршена кривична дела. Његови основни елементи су дела и извршиоци тих дела. Преко појединачно извршених дела испољава се квалитативна страна криминалитета, која се односи на сва извршена кривична дела у одређеном времену и на одређеном простору, као и на лица која су извршила та дела. Квантитативна страна криминалитета изражава се кроз статистичке анализе извршених кривичних дела. Као један од често примењиваних квантитативних показатеља служи квота криминалитета, која се изражава у броју кривичних дела, који пада на одређени број становништва. Међутим, криминолози не свде криминалитет само на статистички приказ извршених кривичних дела и делинквенцију, тј. на квантитативну страну и њене показатеље. Он има и многа друга обележја – етиолошка, феноменолошка и слична, која га чине специфичном и посебном

¹⁶ Бошковић, М., *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 7-8.

¹⁷ Водинелић, В., *Криминалитет са мрежном структуром и организовани криминалитет профита, Безбедност*, 1998.

Ризици организованог криминала

друштвеном појавом. Та обележја се посебно испољавају у разним друштвима и друштвеним структурама.¹⁸

Поред аутора који одређују организовани криминал једино са аспекта његове повезаности са државом, има и аутора који ову везу изричито не наводе.

Тако, Зоран Стојановић организовани криминал дефинише као "структуру која обухвата дуге форме криминалитета или искоришћава различите секторе и сфере илегалне економије, инфилтрирајући се у привредни, па и у политичко-административни свет".¹⁹

Све наведено говори у прилог томе да су у научним и стручним радовима страних и домаћих аутора присутне многе дефиниције организованог криминалитета, па без обзира на неке њихове сличности, разлике или нејасноће, може се слободно рећи да је скоро присутно исто толико дефиниција организованог криминалитета колико и аутора који се баве овом проблематиком. Опште слагање већине аутора који истражују ову проблематику усмерио је на четири основна елемента организованог криминалитета, и то:

- трајна организација,
- организација која рационално ради због профита,
- коришћење силе или претње и потреба за корупцијом да би се очувао имунитет од примене права.²⁰

1.1. Карактеристике организованиг криминала

У основне карактеристике типичне или класичне групе, чије деловање спада у организовани криминалитет, могу се сврстати следеће одлике:

¹⁸ Милутиновић, М., *Криминологија*, VI издање, Савремена администрација, Београд 1988, стр.165

¹⁹ Стојановић, З., *Организоване форме криминалитета, Безбедност и друштвена самозащита*, 5/1990, стр. 62-63,

²⁰ Бошковић, М., *Облици организованог криминалитета у нашем кривичном законодавству, Безбедност*, 2003, стр. 4.

Ризици организованог криминала

- неидеолошки карактер,
- хијерархијска структура,
- трајност криминалнеорганизације,
- професионализам,
- специјализација и подела рада,
- монополистичкикарактер криминалне групе,
- постојање система интерних правила криминалне организације (саморегулатива),
- ефикасан систем санкционисања сваког кршењатих правила.²¹

Типична организована криминална група није мотивисана идеолошким интересовањима, већ су њени циљеви новац и моћ, тако да њено укључивање у политику може да буде само део њене активности како би обезбедила имунитет за своје незаконите активности. Организована криминална група располаже вертикалном структуром моћи, састављеном по правилу, од три или вишестална ранга, сваки са одређеним скупом овлашћења у односу на потчињене. У групи се по правилу напредује, на основу личних способности „криминалне“успешности. Криминална организација има одређене критеријуме у погледу тога ко је квалификован да постане њен члан, а они су базирани на етничком или националном пореклу, пријатељству, криминалној прошлости или сличним околностима, а о томе ко може да постане њен члан обично одлучује високорангирани члан.²²

Постојање организоване криминалне групе је тајно, што је један од основних услова избегавања крвичне одговорности. У њој је насиље прихватљиво, а спремност на употребу и испољавање насиља је важан елемент који омогућава групи да оствари своје циљеве. Специјализација чланова организоване групе представља опредељење за извршавањем и

²¹ Шкулић, М., Основна феноменолошка обележја организованог криминалитета, *Ревиија за безбедност*, број 10/2008, Београд, стр. 23.

²² Николић, Г., Појам и карактеристике организованог криминалитета, *Савремене тенденције у развоју правног система Републике Србије*, 2010, стр. 98.

Ризици организованог криминала

усавршавањем извршења одређених врста криминалних активности, док се подела рада заснива на њиховој професионализацији. Професионализам се манифестује дуготрајним чињењем кривичних дела, тако да то представља извор прихода, а такво деловање чланова криминалне групе у ствари представља њихов животни циљ. Организовани криминалитет је увек професионалног карактера, односно његови припадници су професионалци јер им извршења кривичних дела проистичу приходи.²³

Најважнија карактеристика криминалних организација јесте њихово хијерархијско устројство. Хијерархијски аспекти криминалне организације подразумевају прецизно дефинисану унутрашњу структуру, са тачно одређеним надлежностима, правилима, обавезама и издиференцираном поделом рада у криминалној организацији.

Ефикасност у реализацији криминалних намера организовани криминал остварује коришћењем експертских знања, извесних криминалних и легалних метода и прилагођавањем структура криминалних организација посебностима глобалног и локалног окружења. У савременим условима криминалне структуре су засноване на организационим моделима који им омогућавају све већу професионалност и ефикасност. Ови организациони модели најчешће су устројени према функционалном и тржишном принципу, градећи криминалне мреже које су прилагођене потребама деловања на криминалном тржишту и у легалним економским токовима. Организациони модели криминалних група подразумевају више нивоа у организационој структури кроз које доминира ауторитет чланова вишег ранга у односу на друге чланове организације. Лидерство криминалне организације најчешће је одвојено од оперативног нивоа непосредних криминалних активности.

Деловање криминалних организација није мотивисано политичким, националистичким, идеолошким или другим стремљењима, већ је искључиво усмерено ка остваривању имовинске користи и моћи. Политички ангажман криминалних организација најчешће се своди на обезбеђење заштите својих интереса, приширење могућности криминалног деловања и остваривање имунитета од кривичног гоњеса кроз контакте са политичким естаблишментом.

²³ Исто.

Ризици организованог криминала

Континуитет у деловању криминалних организација се рефлектује кроз њену способност да опстане у окружњу и привуче нове чланове који ће криминалној организацији обезбедити егзистенцију у будућности. Криминалну организацију можемо посматрати кроз призму реализације процеса континуираних криминалних активности уз постојање криминалне завере. Сам континуитет криминалних активности огледа се у вршењу кривичних дела дуже или неограничено време.

Методе деловања оваквих организација су специфичне. Њихова специфичност се огледа у коришћењу корупције, насиља, застрашивања и других метода ради остварења хегемоније у обављању криминалних послова, елиминације претњи из окружења, развоја криминалних активности и заштите интереса у остваривању циљева криминалне организације. Примена насиља није никада неконтролисана већ је напротив рационално подређена остваривању интереса. Насиље може бити усмерено интерно (дисциплинованих чланова криминалне организације) и екстерно (елеминисање конкуренције и обезбеђење имунитета од кривичног гоњења). Коруптивни утицај на политику, медије, државну управу, судску власт и друге социо-економске факторе омогућавају остваривање циљева, достизање и очување имунитета од кривичног прогона.

У вршењу криминалних активности односи се на коришћење компетенција појединаца у остваривању циљева криминалне организације и деловање по територијалним и функционалним принципима (подела на интересне зоне и специјализација за одређене криминалне активности). Специјализација подразумева поделу рада и вршење кривичних дела плански, професионално и темељно. Чланови криминалних организација прихватају учешће у криминалним активностима као образац понашања и примаран извор прихода.

Коначно, циљ је сваке криминалне организације који се огледа кроз остваривање интереса на одређеном географском подручју или доминације у одређеној врсти криминалних активности (трговина опојним дрогама, рекет, „секс индустрија“ и сл.). Монопол се остварује коришћењем и претњом употребе силе или коришћењем корупцијом успостављених веза са носиоцима власти. Монопол може бити усмерен ка одређеној територији (држава, регија, град или део града) или ка одређеној врсти криминалне, али и

Ризици организованог криминала

некриминалне делатности. Остваривање економског монопола стварају се темељи за остваривање економске моћи, што отвара могућности носиоцима организованог криминалитета за стицање и осталих облика моћи.

Кроз коришћење легалних пословних структура за скривање криминалног профита или као директан извор криминалног профита. Деловањем у сфери легалних економских активности криминалне организације задржавају криминалне методе деловања. Криминални профит се интегрише у легалне економске токове са циљем повећања утицаја и моћи као и минимизације ризика откривања. Савремени организовани криминал тежи коришћењу привредно-финансијског сектора да би замаглио границе између легалних и нелегалних активности и тиме омогућио интеграцију криминалног профита у легалне економске токове.

Конспиративност деловања се огледа у чињеници да је припадност и постојање криминалне организације тајна, што је један од услова за избегавање кривичне одговорности. Организатори се најчешће скривају иза мреже посредника (ореол успешних пословних људи са добрим контактима у политици, спорту, државним органима, политичким партијама, медијима и слично).

Тржишна оријентација, као једна од карактеристика криминалних организација се огледа остваривању криминалног профита пружањем нелегалних услуга и снабдевању нелегалном робом за којом постоји тражња на криминалном тржишту. Капацитети криминалне организација су усмерени ка задовољењу тражње на криминалном тржишту. Спознајом специфичности организације и функционисања криминалних тржишта омогућава се правилан избор метода за ефикасније супротстављање деструктивном деловању криминалних организација које контролишу криминално тржиште.

Ризици организованог криминала

1.2. Узроци настанка организованог криминала

Узроци настанка организованог криминала су бројни, али се сами по себи издвајају они који погодују развоју овог типа криминала у недовољно развијеним земљама и земљама у транзицији. У теорији се, у том смислу, издвајају:

- Економски узроци: трансформација економског система-власничка трансформација; постојање економских криза које доводе до појаве „црног тржишта; испољавање одређених видова „сиве економије“.
- Социјални узроци: социјалне противречности у друштву; социјална нестабилност, сиромаштво, отуђеност, изолованост појединаца и друштвених група; пад друштвеног стандарда; друге социјалне аномалије.
- Политички узроци: недемократско уставно уређење; нефункционисање државних институција; одлагање спровођења политичких реформи; продубљавање унутрашњих политичких криза; политичка стабилност.²⁴

У теорији се издвајају и неки други узроци, на пример, процес глобализације који је захватио све области живота и рада у скоро свим државама света, а то се посебно односи на флексибилност и отвореност граница коју је донела слободна трговина, што највише погодује организованом криминалу. Исто важи и за неусклађеност кривично-правних решења са криминалистичко криминолошким приступима које је потребно обезбедити у циљу операционализације превентивно-репресивних и осталих мера за спречавање и контролу организованог криминала. Најзад, апострофирају се и присутне политичке, економске и социјалне кризе, те кашњење у доношењу правних прописа и стратегија деловања због чега долази до проблема и дисфункционалности најважнијих заштитних елемената државе, итд.²⁵

²⁴Шикман, М., *Организовани криминалитет: Кривични, процесни, криминалистички аспект*, Арт-принт, Бања Лука, 2010, стр. 41.

²⁵ Исто.

Ризици организованог криминала

Узроци организованог криминалитета су првенствено у дубоким и непомирљивим глобалним друштвеним променама у политичкој, економској, социјалној, нормативној и моралној сфери друштвеног живота. Промене у светској политици, социјалном положају и економији; глобално тржиште за закониту и незакониту робу; слабе, нестабилне владе са променљивим политичким и економским условима који подстичу корупцију; повећан број и хетерогеност имиграната; напредна техно - логија, електронске финансијске установе, сајбер-технологија, слабе границе, жеља за новцем и моћи, слаба међународна сарадња, глобални сепаратизам и етнички немири само су неки од чинилаца који доводе до појаве организованог криминалитета, у савременом облику.

У литератури је најзаступљенија подела узрока организованог кри - миналитета на објективне и субјективне. Под објективним узроцима органи - зованог криминалитета се подразумевају објективни проблеми, неправде, фрустрирајуће аномалије у економској бази и политичкој надградњи друштва. Основни објективни узроци организованог криминалитета леже у дубоким друштвеним променама (економским, етничким, верским, класним, социјалним, политичким итд.), које су настале као последица процеса глобализације. Субјективни узроци организованог криминалитета настају због, или из објективних узрока организованог криминалитета. Наиме, објективни узроци организованог криминалитета имају за последицу стварање друштвене климе која се огледа у ерозији ауторитета државне власти, у којој појединци (млади, образовани, способни људи) и одређене друштвене групе (етничке, политичке, итд.) не могу да нађу своје место, што води губљењу поверења у политички систем и друштвене вредности. У таквом систему односа појединци процењују да организовањем криминалних група ради организованог вршења кривичних дела, могу доћи до профита, економског монопола и економске моћи, а све то прате различитим модалитетима утицаја на органе власти, појединце и субјекте социјалне контроле, као што је корупција, примена и претња насиљем, и на друге начине.²⁶

²⁶ Шикман, М., Криминолошки аспекти организованог криминалитета – карактеристике и узроци, *Дефендологија*, Година XII, број 25 – 26, стр. 9-27.

Ризици организованог криминала

2.Облици испољавања организованог криминалитета

Типологија организованог криминала је сложено и важно питање, а зависи од разних критеријума његове поделе. Као критеријуми поделе организованог криминала могу се користити критеријуми класификације криминала уопште. Тако класификација кривичних дела и учинилаца може бити законска, друштвено-амбијентална, психолошко-мотивациона и клиничка.

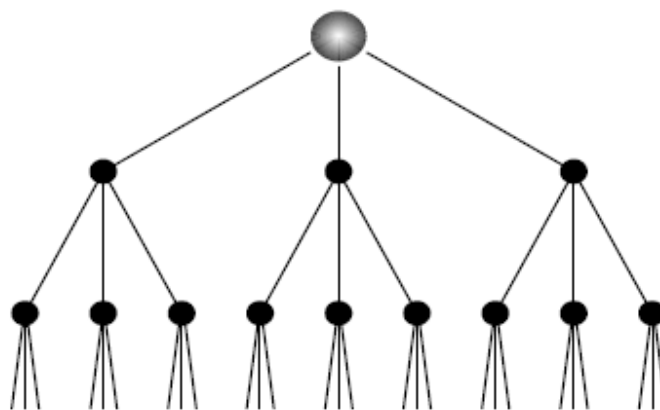
Амерички криминолог Конклин говори о четири основна типа криминала: конвенционални криминал, криминал "белог оковратника", организовани криминал и консензуални криминал. Конвенционални криминал дели се у две основне категорије: насилнички криминал (злочини против личности) и имовински криминал (злочини против имовине). Криминал "белог оковратника" својствен је посебној категорији лица која уживају престижни и високи друштвени статус, а кривична дела врше у оквиру занимања које обављају. Основни типови криминала "белог оковратника" јесу: злочини од стране предузетника, злочини од стране запослених, злочини од стране државних службеника, злочини од стране разних професија (правници, лекари и сл.). Организовани криминал је посебна врста криминала због штете коју наноси економији и друштву у којем постоји. Консензуални криминал подразумева оне облике криминала у којима нема жртве у правом смислу речи, већ је оштећена страна сагласна са кривичним делом. У ту категорију убрајају се кривична дела у вези са дрогама, коцкањем и проституцијом.²⁷ Питање класификације организованих криминалних група доста је сложено. Структура различитих криминалних група представља суштински критеријум на основу којег се врши њихова типологизација.

²⁷Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013, стр. 35.

Ризици организованог криминала

Резултати пројекта који је спровео Центар за међународну превенцију криминала Уједињених нација говоре да се све транснационалне организоване криминалне групе и поред разноликости могу сврстати у пет група, при чему је главни критеријум њихова унутрашња структура. На основу овог истраживања могу се идентификовати следеће типологије:

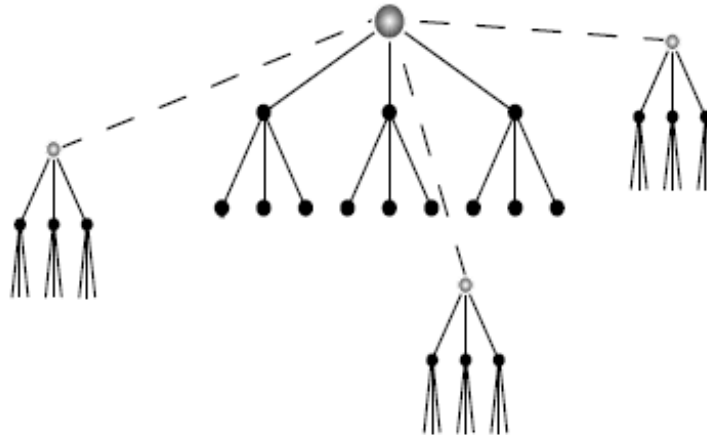
- стандардна хијерархија самостална хијерархијска група с јаким интерним системом дисциплине. Карактерише је један вођа и релативно јасно дефинисана хијерархија. Системи интерне дисциплине су стриктни. У њима се могу наћи јаки социјални или етнички идентитети, иако то није увек случај. Постоји релативно јасна подела задатака и често неки облик интерног кодекса понашања, иако то може да буде имплицитно и незванично забележено,

Слика 1. Стандардна хијерархија

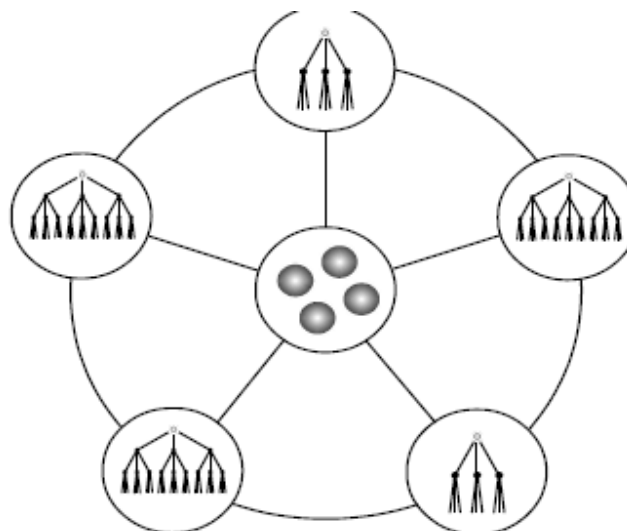
- регионална хијерархија хијерархијски структуриране групе с јаким унутрашњих нивоима контроле и дисциплине, али с релативном аутономијом када је реч о регионалним компонентама. Тај ниво аутономије варира, али је обично ограничен менаџментом центра који свакодневно варира. Структура контроле у центру често се копира на регионалном нивоу. Регионалне хијерархије, с обзиром на њихову географску дистрибуцију, генерално имају релативно велики број чланова и сарадника. Групе често имају јак социјални или етнички идентитет,

Ризици организованог криминала

Слика 2. Регионална хијерархија

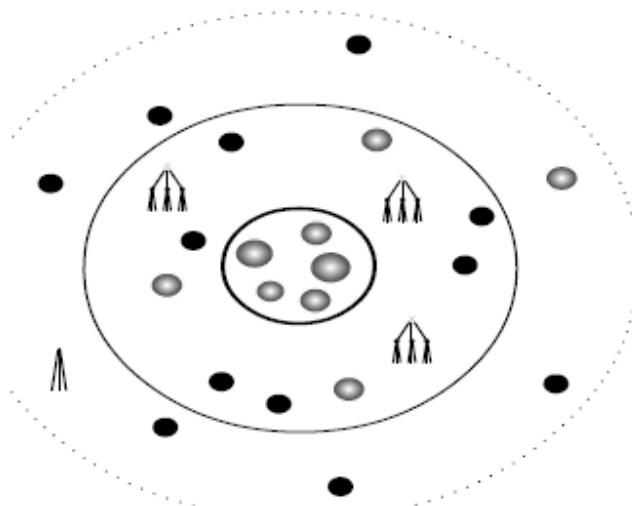
- групна хијерархија реч је о удружењу организованих криминалних група на чијем челу се налази неко управљачко или надзорно тело. У оквиру ове структуре групе могу да имају различито устројство, али је обично реч о удружењима са стандардним типом хијерархије. Уређење које важи за групу може да иде од флексибилне структуре типа кишобрана, па до постојања неког строжег контролног тела. Групне хијерархије обично настају када велики број појединачних криминалних група почне делити одређено тржиште или решавати међусобне сукобе,

Слика 3. Групна хијерархија

Ризици организованог криминала

- језгровита хијерархија - криминалне групе у оквиру ове типологије обично се састоје од ограниченог броја људи који образују једну релативно чврсту и структурирану групу за спровођење криминалних операција. Око те групе која чини језгро, може постојати велики број придружених чланова или једна мрежа која се користи повремено, у зависности од конкретне криминалне активности. Групе које се налазе у језгру обично су сасвим мале (око 20 људи или мање) и лакше се ангажују у појединачним или здруженим криминалним активностима

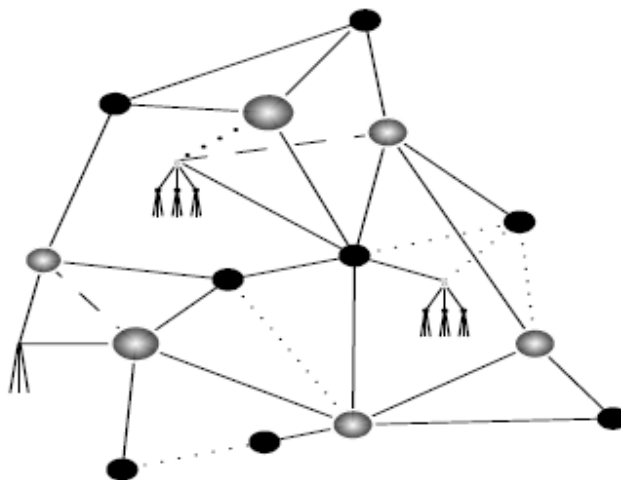

Слика 4. Језгровита хијерархија

- криминална мрежа– криминалне мреже се дефинишу активностима кључних појединаца, који у илегалним активностима често склапају променљиве савезе. Такви појединци себе могу да не сматрају припадницима неке криминалне групе, нити да их људи са стране виде као такве. Ипак, они се окупљају око серије криминалних пројеката.²⁸

²⁸Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013, стр. 35-36.

Ризици организованог криминала

Слика 5. Криминална мрежа

Активности криминалних група и организација обухватају: пружање незаконитих услуга, пружање незаконите робе и улагање у легалне послове. Пружање незаконитих услуга састоји се у омогућавању уживања одређених недозвољених тј. забрањених услуга.

Познато је да у материјалном и процесном кривичном законодавству, по правилу, нема посебног деликта организованог криминала, али постоје одређена кривична дела која могу указивати на постојање те врсте криминала. Ово се пре свега односи на специфичне „крими-бизнисе“ (трговина дрогом, људима, изнуде, организоване крађе аутомобила, високотехнолошки криминал, и др.), којим носиоци организованог криминала нелегално стичу приходе. Полазећи управо од видова таквог „крими-бизниса“, односно од савремених облика испољавања организованог криминала на Балкану и шире, неки теоретичари као видове савременог организованог криминала наводе:

- организовани економски криминал типа криминалитета белог оковратника;
- организовани економски корпорацијски (организацијски) криминал;
- организовани криминал злоупотребе власти;
- организовани војни криминал;

Ризици организованог криминала

- организовани нарко-криминал;
- организовани криминал у вези оружја и муниције;
- организовани криминалу вези накита и скупocenости;
- организовани криминалу вези културно-историјских добара;
- организовани криминал са радиоактивним материјалима;
- организовани криминалит у вези фалсификовања новца и хартија од вредности;
- организована недозвољена трговина аутомобилима ("ауто мафија");
- организована проституција и трговина белим робљем;
- организовани криминал у вези изнуда (рекет);
- организовани криминал у вези трговине људима;
- организовани криминал у вези игара на срећу; итд.²⁹

С друге стране, према типологији која се користи у Интерполу, у пракси се уочавају традиционални, професионални и прилагодљиви тип криминалних удружења.

Традиционални тип криминалног удружења има дугу историју, а у почетку је окупљао чланове који су се супростављали органима власти у корист обесправљених социјалних слојева или ужих група. Осим ове историјске димензије, такво криминално удружење обиљежава хијерархијска структура, субординација, планско криминално деловање, конспиративност, тзв. закон ћутања, посебни етички кодекс понашања, посебан низ санкција, изражена солидарност чланства, одржавање континуитета криминалног деловања без обзира на откривање појединих чланова. У традиционални тип криминалног

²⁹ Ангелески, М., Во борбата против организираниот криминалитет е потребен поорганизиран научностручен пристап, *Годишник на Факултетот на безбедност*, Скопје, 2002, стр.101.

Ризици организованог криминала

удружења спадају, на пример, италијанска мафијашка удружења (*Cosa nostra*, *Mafia*, *N drngheta*, *Camorra*, *Nova sacra corona unita*), јапанске јакузе, кинеске тријаде и друге.

Професионални тип криминалног удружења се специјализовао за бављење једном или више посебних криминалних делатности, без посебног временског и тактичког континуитета, етичког криминалног кодекса и друго. Таква криминална активност може бити усмерена на организовање кријумчарења и трговине наркотицима (колумбијска нарко-мафија), разне облике кријумчарења, илегално пребацивање људи преко државних граница, фалсификовање (новца, докумената, и сл.) и др.

Прилагодљив тип криминалног удружења има веома флексибилну организацијску структуру која се прилагођава условима који у датом времену и простору гарантују највећу добит. У таквим удружењима нису битно изражена хијерархијска обележја. Оваква удружења су у последње време у великој експанзији, а њихова делатност се шири изван државних граница. Разлози њиховог настајања се, између осталог, налазе и у глобалним социо-економским променама у друштву.

Криминална активност ових удружења може обухватити све облике криминалног деловања, али их у кратком року могу промијенити, нпр. крађе скупочених аутомобила, извршење посебних облика превара, зеленаштво, утеривање дугова, пружање „заштите“, коцка, проституција итд.

Са криминалистичког аспекта организовани криминал у бившим југословенским републикама и свим другим бившим социјалистичким земљама има готово све одлике прилагодљивог типа криминалног удружења, а у организационом смислу, најчешће се огледа у „клановима“, „екипама“ и слично, које поред основне делатности раде и по поруцбини - али се највише баве тзв. консенсуалним криминалитетом, тј. купопродајом дроге, зеленашењем, илегална имиграцијама (тзв. шверц људи), рекетирањем других криминалаца, организованим изнудама и проституцијом, и слично.³⁰

³⁰ Милошевић, М., *Организовани криминал – збирка прописа са уводним објашњењима и напоменама*, Службени лист СЦГ, Београд, 2003, стр.7-8.

3. Организовани криминал као безбедносни ризик

3.1. Појмовно одређивање савремених изазова, ризика и претњи

Појам безбедности и ширина његовог истраживачког оквира се веома често доводе у непосредни однос са појмовима изазови, ризици и претње. Иако ова се ова три термина веома често употребљавају заједно, веома је битно да се они појмовно ограниче.

Изазов представља могућу и вероватну појаву, која је по ширини и густини утицаја свеобухватна, вишесмерна и бројна, а у вредносном смислу почетно неутрална, односно потешкоћу на коју у догледној будућности треба реаговати и одредити предзнак. Другачије речено, изазов је најнижи ниво опасности по објект безбедносни који може, али не мора да буде извориште безбедносних ризика и претњи, с обзиром на то да је његова почетна вредност неутрална.³¹

Ризик је појам нижег нивоа општости, који подразумева постојање посреднијих облика угрожавања безбедности. Он је конкретнији, блискији и вероватнији од изазова и може се одредити као вероватноћа или могућност наступања неког догађаја или дејства са неповољним последицама. То је специфичан облик опасности, јер је својствен и субјекту опасности и субјекту безбедносит. Ризик у поређењу са изазовом носи већи степен опасности и вероватноћу наношења штете, а његово неправоремено уочавање брзо га претвара у јасну претњу. Ризик се може описати и као спона, односно преображај изазова у претње безбедности.³²

У најширем смислу, претња се дефинише као изразита и свесна намера да се нанесе конкретна штета некој особи, својини или праву, како би се објекат претње присилио на

³¹ Цветковић Н. В. , *Ризик, моћ, заштита – Увођење у науку безбедности*, Службени гласник, Београд, 2010, стр. 631.

³² Илић П., *Безбедносни изазови, ризици и претње или чиниоци угрожавања безбедности*, *Правне теме*, год. 1, бр. 2, Универзитет у Новом Пазару, Нови Пазар, 2013 стр. 34.

Ризици организованог криминала

испуњавање наметнутих захтева. Исто тако, то је намера спровођења казне, као и назнака неког блиског непожељног и непријатног догађаја, односно могућност наношења зла. У поређењу са изазовом и ризиком, претња је снажнија по интензитету, са јасним знацима веома скорог наношења штете у случају изостанка брзог реаговања на њу. Претње безбедности представљају конкретне појаве чије је наступање мање неизвесно, а штетни ефекти неспорни и највећи на скали спектра појава које су реалност савремене свакодневице, а у којима одређени субјект опасности напада вредности одређеног објекта безбедности.³³

Карактеристике на основу којих је извршена категоризација на изазове, ризике и претње су:

- предвидљивост,
- потенцијал угрожавања и
- вероватноћа испољавања.³⁴

Као критеријуми за идентификацију изазова могу представљати:

- вероватноћа појављивања,
- свеобухватност,
- вишесмерност,
- негативно или позитивно усмерење,
- способност изазова, сходно свом негативном усмерењу, да прерасте у ризик, и
- вероватноћа испољавања штетног утицаја.³⁵

Критеријуми за идентификацију ризика могу бити:

- вероватноћа настанка одређене појаве
- догађаја са штетним последицама, услед предвидивих или непредвидивих догађаја,
- настанак ризика као дејства случаја, више силе, односно као вољног или невољног поступања одређених субјеката,

³³ Цветковић Н. В. , *Ризик, моћ, заштита – Увођење у науку безбедности*, Службени гласник, Београд, 2010, стр. 631.

³⁴ <http://www.bezbednosnikonsultant.com/izazovi-rizici-pretnje/> (Пристапљено:23.8.2015)

³⁵ Татомир Д., *Процена изазова, ризика и претњи безбедности Републике Србије у функцији планирања употребе Војске Србије, Војно дело*, пролеће 2011, Београд, стр. 40-55, стр. 45.

Ризици организованог криминала

- могућност отклањања или смањења утицаја ризика у зависности од нивоа појављивања и познавања појаве у којој је садржан и
- утицај ризика на стање безбедности.³⁶

Критеријуми за идентификацију претње могу представљати:

- вероватноћа настанка претње као свесне намере да се проузрокује штета неком субјекту, својини или праву, ради принуде за испуњењем наметнутог понашања одређене појаве – догађаја са штетним последицама, услед предвидивих или непредвидивих догађаја и
- способности претње, као дејства случаја, више силе, односно као вољног или невољног поступања одређених субјеката, да својим дејством угрозе без-бедност Републике Србије.³⁷

Што се тиче поделе изазова, ризика и претњи безбедности, они се могу класификовати у односу на неколико различитих критеријума. Тако, према секторима безбедности, можемо разликовати војне, политичке, социјеталне, економске и еколошке изазове, ризике и претње.

Када се као критеријум узме порекло опасности, изазови, ризици и претње се деле на оне који су настали унутар политичке заједнице, односно унутрашње изазове, ризике и претње и оне који су настали изван ње, односно односно спољашње изазове, ризике и претње. Приликом сузбијања унутрашњих изазова, ризика и претњи, ангажована је полиција, док се за спречавање и сузбијање угрожавања споља ангажује војска. Оваква класификација полако престаје да важи, с обзиром на то да је данас све теже повући оштру границу између унутрашње и спољашње безбедности, док се број изазова, ризика и претњи који су истовремено и унутрашњи и спољњи повећава.

У односу на извор, изазови, ризици и претње могу бити изазвани људским или природним фактором. Када је реч о носиоцу, разликују се изазови, ризици и претње чији су носиоци актери и они који проистичу из процеса. Актери могу бити државни и

³⁶ Исто.

³⁷ Исто, стр. 46.

Ризици организованог криминала

недржавни, а по питању процеса, државни и недржавни актери су само посредно носиоци изазова, ризика и претњи, док суштина опасности долази из структуре и динамике самог процеса. У односу на трендове одређене епохе, изазови, ризици и претње се често деле на старе и нове.

Према односу снага између субјекта безбедности и субјекта опасности могу се разликовати асиметрични и симетрични изазови, ризици и претње. Асиметрични изазови, ризици и претње су они код којих се користе слабости и неспремност субјекта безбедности и рањивост објекта безбедности, како би се нанела значајна штета и тиме надоместила велика разлика у односу снага.

Према времену које је потребно за њихову материјализацију, могу се разликовати краткорочни, средњорочни и дугорочни изазови, ризици и претње. На крају, у зависности од степена интензитета штете коју изазивају, могуће је разликовати изазове, ризике и претње ниског, средњег и високог интензитета.³⁸

3.2. Активности организоване криминалне групе које угрожавају безбедност

Данас готово да не постоји криминална организација која се доминантно бави само једним обликом криминалних радњи, иако се у пракси наилази на случајеве специјализоване за одређене криминалне послове, па се неретко дешава да једна криминална група ангажује другу за обављање послова за које је ова „специјализована“.

У кривичноправној теорији и пракси, основни облици деловања, односно активности организованих криминалних групи су:

- злочиначко удруживање;
- договор за извршење кривичног дела;

³⁸ Више о класификацији изазова, ризика и претњи: Бериша, Х., *Концепт Велике Албаније као претња националној безбедности Републике Србије*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2014, стр. 19.

Ризици организованог криминала

- прање новца;
- изнуде;
- отмице;
- убиства;
- производња, трговина и омогућавање уживања опојних дрога;
- посредовање у проституцији;
- ропство и трговина људима и људским органима;
- трговина оружјем;
- недозвољена трговина цигаретама и другим високоакцизним робама;
- нелегална трговина антиквитетима, уметнинама и културним добрима;
- еколошки криминалитет и друго.³⁹

Овим активностима се угрожава национална безбедност услед:

- дестабилизације економије и легалних тржишта због постојања криминалних тржишта која ремете односе „понуде и тражње“ робе и услуга;;
- угрожавања функционалности одређених државних ресора због повећања обима и разноврсности организованог криминала;
- умрежавања организованог и других видова криминала, где је посебно опасна веза са тероризмом;
- инфилтрирање организованог криминала у политички систем земље чиме се урушавају демократске институције и владавина права;
- економска дестабилизације државе зато што се повећава „прање новца“ и утаја пореза, па се тиме подривају основе финансијског и комерцијалног тржишта;
- скромнијег прилива средстава у буџет држава као последица утаје пореза, чиме се доводи до осиромашења социјалних, здравствених и пензионих фондова, али и буџета субјеката националног система безбедности;
- демографске дестабилизације државе;

³⁹Јанковић, М., Јанковић, Б., Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука, безбедност, политика*, бр.3, 2014, стр. 136-145.

Ризици организованог криминала

- повећања расизма и ксенофобије, зато што су присутни илегални мигранти, стране жртве трговине људима и припадници страних криминалних организација;
- повећања корупције у јавном сектору;
- дестабилизације сектора унутрашњег економског инвестирања;
- потреба за великим буџетским издвајањима са циљем ефикасније социјалне контроле организованог криминала;
- пораста кршења људских слобода и права;
- неефикасно функционисање међународних тела и институција у земљи.⁴⁰

3.3. Осврт на најпознатије организоване криминалне групе у свету као субјекте угрожавања безбедности

Најзначајније организоване криминалне групе у свету своју посебност и препознатљивост стекле су у свету различитих одредница – интересантних појавних облика, бројности, вишевековног трајања, способности друштвене мимикрије, прикривања тајних циљева и начина рада.⁴¹ Основна карактеристика свих криминалних организација јесте организовано системско вршење криминалних дела у циљу стицања профита. Безбедносне импликације њиховог негативног деловања су очигледне и присутне су и на глобалном и националном нивоу.

Коза ностра (La Cosa Nostra – Наша ствар) је једна од најпознатијих организованих криминалних група у свету. Може се рећи да је она постала образац и синоним за све остале криминалне групе. Већина криминолога сматра да порекло ове организације треба тражити у специфичним условима развоја острва у 19. веку.⁴²

⁴⁰Мијалковић, С., Бајагић, М., *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2012, стр. 40.

⁴¹Јанковић, М., Јанковић, Б., *Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, Наука, безбедност, политика*, бр.3, 2014, стр. 136-145.

⁴²Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 69.

Ризици организованог криминала

Организација овог криминалног друштва је заснована на систему округа, према коме су мафијашке породице, свака у свом округу, апсолутни господари живота и смрти, као и свих друштвених, политичких, културних, привредних и других токова. Шефови округа формирају девет комисија, које се поклапају са провинцијама у сицилијанској регији. Процес селекције нових чланова је веома строг, а само сродници могу да буду пуноправни чланови. Претпоставка је да Коза ностра данас броји око 5.000 чланова, различитог хијерархијског нивоа, који су подељени на око 180 породица.⁴³

Дијего Гамбета даје нови поглед на ову организацију зато што сматра да је Коза Ностра специфична привредна делатност, једна индустрија која ствара, промовише и продаје приватну заштиту.⁴⁴ Тесна веза између државе и Мафије постоји и у још два вида, према Игњатовићу и Шкулићу:

- сваки пут када држава нека добра или услуге забрани, шири се поље деловање ове криминалне организације
- италијанска држава створила је временом бројне и идеолошке везе са Коза ностром. То се огледа у чињеници да им Мафија омогућава манипулисање гласовима и посредује у њиховим међустраничким аранжманима, и видљива је благост неких судија према злочинима Мафије.⁴⁵

Камора (Самогга) је старија од Мафије и зачета је у Шпанији и проширила се на Италију за време владавине династије Бурбон. Данас има транснационални карактер и главне делатности су трговина дрогом и оружјем, зеленашки послови, изнуда, „коцкање“ и проституција.

Ова криминална организација је и до данас остала најсличнија архипелагу локалних организација које немају свемоћног „шефа“. Уместо њега, постоји комитет „главешина“ чији чланови сами одређују наследнице и владају помоћу гвоздене дисциплине. Камора је

⁴³Радовић, Н., Трансанционалне криминалне организације, *Зборник „Организовани криминалитет, стање и мере заштите“*, Београд, 2005, стр. 392.

⁴⁴Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 69.

⁴⁵Исто.

Ризици организованог криминала

врло расцепкана, не смао у погледу организације, него и у односу на делатности којима се бави.

Ndrangeta (Ndrangeta– Часно друштво) настала је у 19. веку на северу Италије. Организација Ндрангете устројена је на систему ндрина, локалне јединице засноване на породичним везама, па у њу не може да ступи онај који није у рођачкој вези са неким од чланова. Према проценама у овој организацији има око 150 основних ћелија са око 5.000 чланова. Поред „класичних“ криминалних активности, Ндрангета исказује посебан интерес за извођење радова у јавном сектору, „намештену“ набавку материјала под унапред одређеним условима и томе слично. Почети америчке мафије датирају у средину 19. века, подударајући се са масовним досељавањем економских емиграната, превасходно са територије данашње Италије. Свој данашњи облик америчка мафија је конципирала двадесетих година XX века оснивањем организације познате као Синдикат злочина. Основно извориште ове криминалне организације свакако је Коза ностра, али етнички и културно разнородно америчко друштво имало је и своје специфичности.⁴⁶

Јакузе (реч потиче од речи *yakuza* која означава на јапанском гангстера, а у слободном преводу „никаког човека“) представља аутохтону криминалну организацију Јапана, која је настала у 17. веку када су се удружили слободни самураји за чијом је ратничком вештином престала потреба после завршетка грађанског рата и уједињења Јапана. Не представљају јединствену организацију, него релативно лабаву организацију криминалних породица и банди. Организација је широко укључена у стварање сексуалног „белог робља“.⁴⁷ Такође, њихова криминалан делатност покрива све облике класичног криминала, уз све јаснији међународни карактер криминалних активности.

Тријаде представљају убедљиво најбројнију и најстарију криминалну организацију на свету, чија је специфичност изражена у посебном, мистичном ритуално-религијском концептучланства и припадности. У чланство Тријада ступа се посредством система заклетви, лозинки и церемоније „мешања крви“. Организација, хијерархија и обреди

⁴⁶Јанковић, М., Јанковић, Б., Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука, безбедност, политика*, бр.3, 2014, стр. 136-145.

⁴⁷Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 105.

Ризици организованог криминала

иницијације утврђени су Кодексом. Тријаде представљају организацију чији је примарни циљ пословање, а не моћ, што се тумачи чињеницом да су територије под контролом Тријада привредно врло виталне и брзо се развијају. Посебна специфичност деловања Тријада је систем организованог илегалног исељавања из Кине. Процењује се да Тријаде годишње зараде око 24 милијарде долара само од кријумчарења људи у САД.⁴⁸

Колумбијски наркократели су свакако веома позната криминална организација у свету. Годишње се у Колумбији произведе преко 80% укупне светске производње кокаина. Организација картела заснована је на систему ћелија, које међусобно нису повезане, док се координација њиховог рада остварује преко шефовског тима. Меделин је најпознатији картел, а шеф је био Пабло Ескобар. Такође, други познати картел је Кали која делује као конзорцијум – лабава асоцијација трговаца дрогом и у своје доба велики је ривал Меделинском картелу.⁴⁹

3.4. Појавни облици организованог криминала у Србији

Изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије који се наводе у Стратегији националне одбране, полазећи од тежине последица по безбедност које би могле да настану у случају испољавања, су:

- Опасност од оружане агресије на Републику Србију (смањења, али није у потпуности искључена);
- Сепаратистичке тежње националистичких и верских екстремистичких група;
- Противправно једнострано проглашена независност Косова;
- Оружана побуна, као специфични облик оружаног сукоба мотивисаног неуставном и насилном тежњом за променом граница;

⁴⁸Јанковић, М., Јанковић, Б., Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука, безбедност, политика*, бр.3, 2014, стр. 136-145.

⁴⁹Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 109.

Ризици организованог криминала

- Тероризам (посебно веза тероризма са свим облицима организованог, транснационалног и прекограничног криминала);
- Полиферијација оружја за масовно уништење;
- Национални и верски екстремизам;
- Обавештајна делатност коју стране обавештајне организације спроводе кроз незаконито и прикривено деловање;
- Организовани криминал;
- Корупција;
- Проблеми економског развоја Републике Србије услед вишегодишњих економских санкција и уништења виталних објеката привредне и саобраћајне инфраструктуре током НАТО бомбардовања;
- Енергетска међузависност и осетљивост инфраструктуре за производњу и транспорт енергената, као и неизбежан тренд исцрпљивања извора необновљивих енергетских ресурса;
- Неравномеран привредни и демографски развој Србије, који је у прошлости био снажан извор криза;
- Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица са простора Републике Хрватске, Републике Босне и Херцеговине и Аутономне покрајине Косово и Метохија, спора реализација њиховог повратка и негарантовање безбедног опстанка, као и нерешавање судбине несталих са тих простора;
- Недовршен процес разграничења између држава некадашње СФРЈ;
- Неконтролисано трошење природних ресурса и угрожавање животне средине;
- Последице елементарних непогода и техничких и технолошких несрећа, као и угрожавање животне средине и здравља грађана услед радиолошке, хемијске и биолошке контаминације;
- Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи и зараза код животиња;
- Наркоманија;
- Деструктивно деловање појединих верских секти и култова на породицу и друштво;

Ризици организованог криминала

- Тенденција повећаног коришћења информационо-комуникационих технологија праћена је константним повећањем ризика од високотехнолошког криминала и угрожавања информационих и телекомуникационих система;
- Промена климе на глобалном нивоу, посебно глобално загревање негативно се одражава на промену биодиверзитета у екосистемима и доводи до поремећаја у пољопривредној производњи на простору Републике Србије.⁵⁰

Табела 1.Изазови, ризици и претње и степен интензитета⁵¹

	Изазови, ризици и претње	Степен интензитета		
		Краткорочни	Средњерочни	Дугорочни
1.	Агресија	Низак	Низак	Низак
2.	Оружане побуне	Висок	Средњи	Средњи
3.	Тероризам	Висок	Средњи	Средњи
4.	Организовани криминал	Висок	Средњи	Средњи
5.	Етничке напетости	Висок	Средњи	Средњи
6.	Национални и верски екстремизам	Висок	Средњи	Средњи
7.	Илегалне миграције становништва	Средњи	Средњи	Средњи
8.	Природне непогоде и друге индустријске катастрофе	Висок	Средњи	Средњи
9.	Сепаратистичке тежње	Висок	Средњи	Средњи
10.	Сајбер претње	Висок	Средњи	Средњи

Савремени облици организованог криминала нису заобишли ни Србију и друге државе западног Балкана. Они на овом подручју попримају нове форме и карактеристике,

⁵⁰ Види више: Стратегија националне безбедности Републике Србије, Службени гласник РС број 88/2009

⁵¹ Према: Ракић М., Вејновић Д., *Угрожавање система националне безбедности Републике Србије и Републике Српске*, Европски дефендологија центар, Бања Лука, 2013, стр. 106.

Ризици организованог криминала

са израженим степеном друштвене опасности, професионалности и насиља. Појава организованог криминалитета на нашим просторима новијег је датума и у последњих петнаестак година добила је сва битна обележја карактеристична за савремене форме организованог криминала у свету. Неки од појавних облика организованог криминалитета су:

Илегална производња и промет опојних дрога - Злоупотребе дрога, укључујући и криминалитет везано за њих, у свим својим комплексним појавним облицима представљају универзални проблем човечанства. Негативни обрасци конзумирања дрога опонашају се на целој планети, без обзира на то да ли је реч о конзервативним или либералним друштвима, док међународно повезани синдикати илегалних произвођача и трговаца наркотика непрекидно шире своја тржишта, при чему као базе за своје операције користе земље у којима још увијек не постоји заокружен систем државне и друштвене реакције. Под опојним дрогама подразумевају се супстанце природног и вештачког порекла, чијом се употребом могу створити стања зависности која могу да изазову оштећење здравља или да на други начин угрозе интегритет људи у било ком физичком, психичком или социјалном смислу.

Оно што је карактеристично за кријумчарење дроге Балканском рутом јесте да је реч о организованом криминалитету. Могућност откривања лица која учествују у транспорту дрога балканском рутом далеко је већа од откривања организатора. Тим више што је реч о организованој активности коју карактерише јака хијерархијска организација, велика брзина, сналажљивост и оперативност у деловању, затим строга дисциплина, послушност и лојалност. Управо на основу наведених карактеристика овакве организоване криминалне групе имају велику маневарску способност приликом преласка државних граница, као и различите модусе у преношењу дроге.

Дрога је роба која се не може наћи у слободној продаји, цена на илегалном тржишту изузетно је висока, а варира од начина, брзине и организације транспорта, као и од чистоће и квалитета дроге. За успешност у сузбијању кријумчарења наркотицима велики значај има откривање кријумчарских центара, складишта и канала, као и пунктова кријумчарске мреже. За кријумчаре је карактеристично да своје активности обављају у

Ризици организованог криминала

виду занимања, при чему изналазе најадекватније методе помоћу којих ће пребацити дрогу преко границе. Кријумчари веома ретко делују сами. У свакој држави кроз коју кријумчаре дрогу имају своје везе, места за одмор и сигурна скровишта. Кријумчари данима проучавају рад граничне полиције, царинских и инспекцијских органа, при чему на све начине покушавају да успоставе комуникацију и однос на пријатељској разини са службеницима наведених државних органа, као и са шпедитерима. Преко ових лица покушавају да добију несметан пролаз, као и податке о стању на граничном прелазу, броју овлашћених службених лица, техником и тактиком којом располажу приликом контроле путника и возила, на који начин врше преглед, када се врше смене службеника на граници и сл.

Једна од најразвијенијих мафијашких организација, која контролише велики део наркокриминала у свету а посебно у Европи, је албанска мафија. Албанска наркомафија у последњих десетак година преузела је примат у коришћењу Балканске руте за кријумчарење наркотицима и то највише хероином и марихуаном. У последње време активности албанске наркомафије усмерене су све више и на кријумчарење кокаина. Поред илегалних послова са наркотицима, албанска мафија бави се проституцијом, трговином људима и кријумчарењем оружја. Такође, њена делатност присутна је и у разним финансијским трансакцијама, као и у легалним делатностима - све у настојању да се «опере новац» зарађен организованом криминалном делатношћу.

Трговина људима и илегалне миграције - Трговина људима глобални је феномен који погађа све државе света, без обзира на друштвени или економски развој. Трговина људима погађа жене, мушкарце, девојчице, дечаке, али према постојећим подацима највећи проценат жртава трговине људима су жене и девојчице. Процењује се да се сваке године шесто до осамсто хиљада особа прокријумчари преко међународних граница, и та трговина све више расте.⁵² Последњих година Република Србија се осим транзита или одредишта, чешће појављује и као земља порекла жртава трговине људима, најчешће у циљу сексуалне и радне експлоатације. Република Србија се налази у центру транзитних рута за легалан и илегалан промет роба и људи. Имајући то у виду, низ година уназад се

⁵² Извештај Владе САД о трговини људима за 2004. годину поднет Конгресу САД 14. 06. 2004. године

Ризици организованог криминала

управо „балканском рутом” ка земљама Европске уније вршило кријумчарење држављана афроазијских земаља, као и лица албанске и турске националности.

Кријумчарење моторних возила - Кријумчарење моторних возила данас је један од најуноснијих послова међународних криминалаца и организованих група. Најчешће се ради о украденим возилима у земљама западне Европе, која, са фалсификованом документацијом или преправљеним бројевима шасије и мотора, иду даље до купца који се најчешће налази у државама источне Европе, државама бившег СССР-а, Турској, Далеког и земљама Блиског Истока. У кријумчарској организацији постоји беспрекорна организација посла, подела рада и специјализација унутар криминалних група. Моторна возила најчешће се кријумчаре тако што се сачине лажни папири који одговарају преправљеним идентификационим подацима. За кријумчарење моторних возила користе се чак и трајектне везе, ауто-возови и слична превозна средства, којима се може прокријумчарити већи број моторних возила.

Кријумчарење оружја и муниције- Кријумчарење оружја је облик испољавања организованог криминала који подразумева илегалну трговину трајно атрактивном робом. Државе легално производе и продају своје наоружање, али и поред тога постоји илегална трговина. Посебну опасност у том смислу представља чињеница да транспорт оружја илегалним путевима може имати за последицу да оно дође у посед терористичким групама, а самим тим буде и неконтролисано употребљено. Из тих разлога већина државе је заинтересовано за конкретну међународну сарадњу у сузбијању и спречавању овог вида кријумчарења. С тим у вези, покренуто је низ заједничких акција у циљу регулисања области производње и промета оружјем, како на нивоу Уједињених нација тако и на регионалном и локалном нивоу. Нажалост, различити интереси држава, посебно развијених, у овој области нарочито долазе до изражаја. Према расположивим информацијама, оружје се кријумчари из земаља:

- Русије за Анголу, Алжир, Бурму, Етиопију, Шри Ланку, Судан, Јемен и Зимбабве,
- Украјине за Алжир, Анголу, Бурунди, Кину, Конго, Либерију и Сијера Леоне,
- Белорусија за Алжир, Анголу, Иран, Судан, Уганду и Јемен,
- Казахстана за Анголу,

Ризици организованог криминала

- Молдавије за Анголу, Јемен и Либан,
- Чеченије за Либан, Палестину, Турску, Македонију и Србију (Косово и Метохија),
- Румуније за Уједињење Арапске Емирате, Филипине, Иран, Афганистан, Конго, Колумбију, Ирску и државе бивше Југославије,
- Пољске за Хрватску и Сомалију,
- Словеније за Либерiju,
- Словачке за Анголу, Либерiju, Судан,
- Чешке за Анголу, Сирију, Колумбију, Јемен,
- Бугарске за Анголу, ЧАД, Руанду, Сирију, Конго,
- Републике Српске за Ирак и
- Србије за Ирак, Либерiju, Бурму.⁵³

Корупција представља озбиљан друштвени проблем и њене размере није могуће утврдити. Постоје индиције да је такозвана „тамна бројка криминала” у овој области далеко већа имајући у виду обострану корист лица које прима и које даје мито. Корупција је однос који се заснива злоупотребом овлашћења у јавном или приватном сектору у циљу стицања личне користи или користи за другог. Организовани криминал не одвојиво је повезан са корупцијом, а пре свега у државним органима. У случајевима корупције у државним органима, организацијама и јавним службама нарушавана је законска процедура, професионална етика и морал, струковна правила и повређивана су права грађана на социјалну заштиту, образовање, медицински третман, фер и правично суђење. Корупцијом су посебно погођени образовни и здравствени сектор, локална самоуправа, правосуђе, царина и полиција.⁵⁴

Прање новца представља спој између општег и привредног криминала и један је од битнијих фактора организованог криминала. Уочене тенденције указују да се новац стечен вршењем предикатних кривичних дела улаже у куповину непокретности и луксузних добара на територији Републике Србије. Такође, незаконито стечен новац трансферише се ван граница Републике Србије на приватне рачуне физичких лица, као и на рачуне „оф

⁵³Бошковић, М., *Транснационални организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 2003, стр.149.

⁵⁴Национална стратегија за борбу против организованог криминала, Службени гласник РС број 23/09

Ризици организованог криминала

шор” фирми које се оснивају за ту намену. Присутна је и тенденција да новац стечен вршењем предикатних кривичних дела из области општег криминала се пласира у легалне токове, при чему се користе специјализована лица из области финансија за прање новца.⁵⁵

3.5. Борба против организованог криминала у Србији

На удару организованог криминала су данас нарочито државе у транзицији, међу које спада у Србија. У њих се организовани криминал досељава из других уређенијих и стабилнијих држава, јер има повољније услове за развој. Због тога у тим државама организовани криминал данас цвета.⁵⁶

Као носиоци борбе против организованог криминала према важећим законима су:

- Министарство унутрашњих послова;
- Војнобезбедносна агенција као орган управе у саставу Министарства одбране;
- Министарство правде и
- Министарство финансија (Управа за спречавање прања новца, Пореска управа, Управа царина).⁵⁷

Може се рећи да је борба против организованог криминала могућа само уз организовано, интегрисано и координисано ангажовање свеобухватног правног система. Зато почетак у тој борби јесте доношење адекватних правних норми, односно законодавство о организованом криминалу који треба да буде сложен и добро организован корпус правила материјалног и процесног кривичног права, управног права, правила о организацији правосуђа и државних органа, права о извршењу кривичних санкција, привредног, финансијског, пореског и других грана права.

⁵⁵ Исто.

⁵⁶ Грубач М., Организовани криминал у Србији, у *Зборник радова Правног факултета*, 701-709 стр, Правни факултет, Сплит, 2009, стр. 706.

⁵⁷ Види више: Национална стратегија за борбу против организованог криминала, „Службени гласник РС“, број 23/2009

Ризици организованог криминала

Стратегије и политике против организованог криминала, како на државном, тако и на нивоу међународних организација, заснивају се, првенствено, на репресивном аспекту.⁵⁸ У Србији је 2001. године формирана Управа за борбу против организованог криминала која има функцију спровођења оперативних обрада кривичних дела организованог криминалитета. 2006. године ова служба је променила статус и постала Служба за борбу против организованог криминала која је у склопу Управе криминалистичке полиције.

Исто тако, реорганизација Министарства унутрашњих послова 2002. године Ресор државне безбедности трансформисан је у Безбедносно-информативну агенцију и донет Закон о безбедносно-информативној агенцији. Поред осталог законом је предвиђено да припадници БИА, у откривању, праћењу, документовању, спречавању, сузбијању и пресецању делатности организација и лица усмерених на вршење организованог криминала и кривичних дела са елементом иностраности, унутрашњег и међународног тероризма и најтежих облика кривичних дела против човечности и међународног права и Уставом утврђеног поретка и безбедности Републике, примењују овлашћења службена лица и радници на одређеним дужностима министарства надлежног за унутрашње послове, у складу са прописима о унутрашњим пословима.⁵⁹

БИА се због тога може посматрати као посебан државни орган који је специјализиран и за проблематику организованог криминала. У Безбедносно-информативној агенцији су на основу одговарајућих подзаконских аката, формиране организационе јединице које се баве пословима и задацима у вези са супротстављањем међународном организованом криминалу, у складу са законом и смерницама које добија од Владе.⁶⁰ Оно што је битно у циљу успешности остварења циља супротстављању организованом криминалу је и сарадња, па је зато БИА успоставила сарадњу са већим бројем служби безбедности земаља из окружења, Југоисточне Европе и Европске уније, али и са сродним службама других земаља.

⁵⁸ Фатић А., Бановић Б., *Друштвени аспекти организованог криминала*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2011, стр. 187.

⁵⁹ Закон о безбедносно-информативној агенцији, „Службени гласник РС“, број 42/2002

⁶⁰ Национална стратегија за борбу против организованог криминала, „Службени гласник РС“, број 23/2009

Ризици организованог криминала

Војнобезбедносна агенција у оквиру својих надлежности открива, истражује и документује кривична дела са елементима организованог криминала унутар Министарства одбране и Војске Србије или која су усмерена према Министарству одбране и Војске Србије.⁶¹ На основу одговарајућих подзаконских аката у Војнобезбедносној агенцији су формиране организационе јединице за супротстављање организованом криминалу, а такође је остварена сарадња са сродним службама у земљи и иностранству.

Дакле, обавештајним и контраобавештајним службама Републике Србије у надлежности су и послови сузбијања и откривања организованог криминалитета. Војна служба безбедности је овлашћења као што је речено да открива, истражује и документује најтежа кривична дела са елементима организованог криминала.

Када је реч о истражним радњама, Закоником о кривичном поступку поред полицијских органа, законодавац је предвидео да и службе безбедности спроводе неке од њих. У литератури се углавном наводи мишљење да је разлог тога што су службе безбедности боље технички опремљене. Несумњива је важност посебних истражних техника које могу да спроводе службе безбедности у поступцима за најтежа дела организованог криминала, која се врло често и не могу доказати на други начин.⁶²

⁶¹ Исто.

⁶² <http://bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/10/Borba-protiv-organizovanog-kriminala-u-srbiji-zakonodavstvo-i-praksa-2008.pdf> (Приступљено 23.2.2015.)

Ризици организованог криминала

Закључак

Оно што са сигурношћу може да се каже јесте да је организовани криминал озбиљан облик угрожавања безбедности државе као опште категорије, не везујући овај појам ни за једну конкретну државу. Оваква тврда се налази у радовима великог броја стручњака који се баве истраживањем овог феномена и то користећи методологију и теоријски оквир различитих наука. Оно што је без сумње сигурно јесте да је организовани криминал деструктивни облик људске делатности, чије целовито понашање не може ићи ни једнолинијски, а ни праволинијски. Ова појава има лонгитудиналан карактер и интердисциплинаран и мултидисциплинаран је и мултимедијалан.

Посматрано из угла безбедносних наука, организовани криминал јесте једна од најопаснијих унутрашњих неоружаних облика угрожавања државе и друштва, који прете да ослабе и саме темеље демократске власти. Основни мотиви криминалног деловања јесте богаћење, а средства и методе остваривања зараде криминалне организације углавном прилагођавају степену развијености друштва и његове организованости и спремности за борбу против организованог криминала.

Организовани криминал као безбедносни ризик је присутан у целокупној међународној заједници, а своје право лице показује најјасније и најбруталније управо на економски и политички нестабилним подручјима. Овакво подручје јесте и подручје Балкана, где је због бројних међуетничких тензија и сукоба, неразвијености, сложеног процеса транзиције који је пропраћен крвавим међуетничким ратовима, који су у основи довели и до распада централне државе Балкана – СФР Југославије. Прва област где су зарађене етичке скупине на подручју Балкана оствариле сарадњу јесте управо организовани криминал.

Организовани криминал је посебно деструктиван по економско-финансијску безбедност државе и друштва. Привредни и буџетски систем трпи огромну штету због сиве економије, прања новца и утаје пореза, што угрожава националну безбедност

Ризици организованог криминала

стварањем социјалне напетости, незадовољства, политичке нестабилности, буџетског дефицита.

Савремене криминалне организације шире сфере утицаја на сва поља друштвеног живота и постају опасност по националну и међународну безбедност. Због постојања узрочно-последичне везе и тенденције развоја криминалног организовања, са нагласком на међународном аспекту организованог криминала у свим његовим познатим облицима, намећу закључак да организоване криминалне групе представљају континуирани фактор угрожавања безбедности. Сама природа обављања активности организованих криминалних група јесте један од основних извора угрожавања безбедности државе и друштва. Зато деловање истих као субјеката угрожавања безбедности јесте велики изазов за позитивно законодавство, али и читав систем безбедности једне државе.

У Републици Србији је забележно више појавних облика организованог криминала, па је препозната важност доношења закона и прописа како би се адекватно одговорило на исти. Пре свега важно је превентивно, али и репресивно деловање свих безбедносних структура.

Ризици организованог криминала

Литература

1. Albanese, J.S., The causes organized crime, *Jurnal of Conteporary Criminal Justice*, Thousand, Oaks, 2000.
2. United Nation Convention aganist Transnational Organized Crime, Palermo, Italy 12–15 December 2000.
3. Амиџић, Г., *Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине*, Факултет безбедности, Београд, 2013.
4. Ангелески, М., Во борбата против организираниот криминалитет е потребен поорганизиран научностручен пристап, *Годишник на Факултетот на безбедност*, Скопје, 2002.
5. Бериша, Х., *Концепт Велике Албаније као претња националној безбедности Републике Србије*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2014.
6. Бошковић М., *Организовани криминалитет. део 1, криминолошки и криминалистички аспекти*, Полицијска академија, Београд, 1998.
7. Бошковић, М., *Криминалистичка методика 2*, Полицијска академија, Београд, 1996.
8. Бошковић, М., Облици организованог криминалитета у нашем кривичном законодавству, *Безбедност*, 2003.
9. Бошковић, М., *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998.
10. Бошковић, М., Транснационални организовани криминалитет, Полицијска академија, Београд, 2003.
11. Водинелић, В., Криминалитет са мрежном структуром и организовани криминалитет профита, *Безбедност*, 1998.
12. Грубач М., Организовани криминал у Србији, у *Зборник радова Правног факултета*, 701-709 стр, Правни факултет, Сплит, 2009.
13. Закон о безбедносно-информативној агенцији, „Службени гласник РС“, број 42/2002
14. Игњатовић Ђ., Шкулић М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет, Београд, 2012.

Ризици организованог криминала

15. Игњатовић, Ђ., *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1988.
16. Илић П., Безбедносни изазови, ризици и претње или чиниоци угрожавања безбедности, *Правне теме*, год. 1, бр. 2, Универзитет у Новом Пазару, Нови Пазар, 2013.
17. Јанковић, М., Јанковић, Б., Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука, безбедност, политика*, бр.3, 2014, стр. 136-145.
18. Мијалковић, С., Бајагић, М., *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2012.
19. Мијалковски, М., *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2010.
20. Милошевић, М., *Организовани криминал – збирка прописа са уводним објашњењима и напоменама*, Службени лист СЦГ, Београд, 2003.
21. Милутиновић, М., *Криминологија*, VI издање, Савремена администрација, Београд, 1988.
22. Национална стратегија за борбу против организованог криминала, Службени гласник РС број 23/09
23. Николић, Г., Појам и карактеристике организованог криминалитета, *Савремене тенденције у развоју правног система Републике Србије*, 2010.
24. Плазинић, С., *Појам и делатности организованог криминалитета*, Факултет политичких наука, Београд, 2004.
25. Радовић, Н., Трансанционалне криминалне организације, *Зборник „Организовани криминалитет, стање и мере заштите“*, Београд, 2005.
26. Ракић М., Вејновић Д., *Угрожавање система националне безбедности Републике Србије и Републике Српске*, Европски дефендологија центар, Бања Лука, 2013.
27. Стојановић, З., Организоване форме криминалитета, *Безбедност и друштвена самозаштита*, 5/1990, стр. 62-63.
28. Стратегија националне безбедности Републике Србије, Службени гласник РС број 88/2009
29. Фатић А., Бановић Б., *Друштвени аспекти организованог криминала*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2011.

Ризици организованог криминала

30. Фатић, А., Основни аспекти борбе против организованог криминала на Балкану, *Међународна политика*, 1-2, 2005.
31. Цветковић Н. В. , *Ризик, моћ, заштита – Увођење у науке безбедности*, Службени гласник, Београд, 2010.
32. Шикман, М., *Организовани криминалитет: Кривични, процесни, криминалистички аспект*, Арт-принт, Бања Лука, 2010.
33. Шкулић, М., Основна феноменолошка обележја организованог криминалитета, *Ревизија за безбедност*, број 10/2008, Београд
34. <http://bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/10/Borba-protiv-organizovanog-kriminala-u-srbiji-zakonodavstvo-i-praksa-2008.pdf>